

ה"ברכה" וה"דרך": מרחב ופואטיקה בשירתם של ביאליק ואלתרמן – עיון השוואתי

זהבה כספי
אוניברסיטת בן-גוריון

ח.ג. ביאליק ונתן אלתרמן מייצגים דורות ספרותיים שונים בשירה הישראלית, שייכים לאסכולות אסתטיות אחרות והם בעלי פואטיקה הנבדלת זו מזו באופן בולט. עם זאת יש ביניהם קווי דמיון אחדים. לשניהם עולם תמאטי ופואטי אחדותי, שסמליו, מושגיו ולשון המראות שלו חוזרים וצוברים משמעות בתוך מרחב יצירתם. נקודת המוצא המרכזית, שממנה אצא אל העיון ההשוואתי בהרצאה זו, היא הזיקה העמוקה המשותפת לשני היוצרים למראות עולם החוץ (מראות הטבע, המרחב, המציאות) – בשני מובנים: גם כאובייקט של ייצוג וגם ככלי אסתטי בעת ובעונה אחת. עולם המראות אינו מהווה רק שיקוף/ייצוג של המציאות החיצונית, אלא משמש עבורם גם ביטוי ליחס בין אני-עולם וליחס בין הבדיון למציאות. יתר על כן, אצל שניהם המראות הופכים ללשון, ומשמשים כלים פיגורטיביים ראשיים.

ההרצאה תבחן את עולם המראות של כל אחד מהם, על-פי אופן התכנסותו לתוך כרונוטופים שונים: כרונוטופ הבריכה (ביאליק) וכרונוטופ הדרך (אלתרמן), וינסה לעמוד על האופן בו עולם זה מעצב את הפואטיקה המיוחדת אותם. המושג "כרונוטופ" לקוח מהגותו התיאורטית של באחטין ומיוחס לקישוריות המהותית של יחסים זמניים ומרחביים ביצירת ספרות. לפי באחטין, הכרונוטופ הוא קטגוריה שמכוננת פורמאלית את הספרות. באחטין סבור, כי לכרונוטופ תפקיד מכוון ז'אנר ובמקביל קובע גם את דימויו של האדם ביצירה הספציפית.